

శ్రీరామసేవ

పీరిక

బమ్మెర పోతనామాత్యస్తుతి.

బమ్మెర పోతనామాత్యందు శ్రీ భాగవతమును దెనుఁగున రచియించెను. ఈయన నియోగి. శైవుండు, శ్రీరామభక్తుండు, కొండిన్య గోత్రుండు. ఈయన తండ్రి కేసన, తల్లి లక్ష్మయ్య, ఈయన యొంటిమిట్ట యందలి శ్రీరామ తీర్థమునకుఁ దూర్యున ఆనుకొని యుండు మడి దున్నుకొని జీవించుచు నొంటిమిట్టయం దుండినవాండు. ఈ మడి కిప్పటికీని పోతనమడి యనియే పేరు. ఈయన సదాచార సంపన్నుండు కావున నొక్క చంద్రగ్రహణ సమయమునకు గంగాస్నానమునకై పోయి యుండఁగా శ్రీ కోదండరాములు సీతాలక్ష్మణయుతుండై కోదండధరుండై ధ్యానవేళ ప్రత్యక్షమై శ్రీభాగవతమును రచింపుమని యాజ్ఞాపింప మరలి యేకశిలానగర మని సంస్కృతమునఁ జెప్పుబడు నొంటిమిట్ట కరుదెంచి శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము రచియింప నారంభించెను. శ్రీ కోదండరాముల కోవెలయందు నేఁటికిని భాగవత తాంబూలమని యాయనపేరఁ దాంబూలమిచ్చ మర్యాద గలదు. అప్పుడు సభలోనుండు కపుల కీ తాంబూల మిత్తరు. దేవాలయంబున నీయన విగ్రహమును గలదు. ఈయన కాంపురమున్న స్థలమును గూడ గ్రామ జనులు చూపుదురు. ఈ విషయములు పూర్తిగం దెలిసికొనఁగోరువారు పోతన నీకేతన చర్చ. పోతరాజ విజయము, ఒంటిమిట్ట కోదండరామ మహాత్ముము, బమ్మెర పోతన జీవితమును గ్రంథములు చదువఁ బ్రార్థితులు. ఈయన వంశము వారమనియు, ఈయన తమ మేనమామ వంశమునఁ బూర్యుండనియుఁ జెప్పువారు ఎళ్ళగుంట్లకోడూరు, గోపగుడిపల్లె యందు నేఁటికున్నవారు. సూక్ష్మతనూ విద్యా విలాస గ్రంథకర్త తా నీయన వంశమువాండనని ప్రాసియున్నాండు.

దాతారం సర్వసంపదామ్

లో
కొ
ఖి
రా
మం
తీ
రా
మం

భూయో భూయో సమామ్యహామ్

క ॥ నీపాదకమలసేవయు
నీపాదార్పకులతోడి నెయ్యమునునితాం
తాపార భూతదయయును
దాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే ॥

కధకుడు

శ్రీ పద్మావతీదేవి

బమ్మెర పోతనామాత్యస్తుతి

సటీకము.

ధన్యాస్మిరాగము - ఆదితాళము.

పోతనవంటీ సత్కృపలేరీ

భూతలమునయందు

సీతాపతిపద రాజీవంబులు

సేవించుటయందు.

1.

సీతాపతి పదరాజీవంబులు సేవించుట యందు భూతలమున యందు పోతనవంటి సత్కృపలేరీ ? యని యన్నయక్రమము, సీతాపతి = శ్రీరాముల యొక్క పద = చరణములనెడు, రాజీవంబులు = కమలములను, కమలములవలె మృదువులైన శ్రీరాముల పాదములను గొలుచుటయందు, భూతలమున యందు = భూమి పదేశమున, పోతన వంటి = బమ్మెర పోతనకు సమానులైన, సత్కృపలు = సాధువులైన కవులు, ఏరీ, ఎక్కడనున్నారు లేరని యర్థము. వ్యతిరేకమును బోధించు ప్రశ్న: సత్కృపలు = (1) సత్కృగుణము సలక్షణకవిత్వ జ్ఞానము గలిగి మహా ప్రబంధముల రచించినవారు. లోకమున మహాకవు లుండవచ్చనుగాని సత్కృగుణము గలవారు దుర్భభులు - సత్కృగుణముగల సాధువు లుండ వచ్చనుగాని వారిలో మహాకవులరుదు. బమ్మెర పోతనయం దీరెండు గుణములు కలవని భావము. గోపన్న, కబీరుదాసుండు లోనగు రామభక్తు లెందఱో కలరు కాని వారు మహాకవులు గారు. నన్నయాది మహాకవులు గలరుగాని వారికి భక్తులని పేరు రాలేదు. ఆంధ్రకవుల యందొక్క రొక్కరికి సత్యమో యసత్యమో యొక్కక్క కళంకమును జనులారోపించి యున్నవారు గాని పోతనయందుమాత్ర బట్టి మచ్చలేదు. కావున ఆయన సత్కావి.

కృషితో నాస్తిచ దుర్భిక్ష మైని

కెరలుచుండినాండు

విషమని రాజుల విత్తచయంబును

వెగటుగం గనినాండు ||

పోతన || 2 ||

కృషితో (తః) = సేద్యమువలన, దుర్భిక్షమ్ = కణవు, నాస్తిచ = లేనేలేదు. అనగా కృషిచే జీవించువానికి కణవులేదని శాస్త్రము. వేఱు విధమైన జీవనోపాయము లేనపుడు బ్రాహ్మణుండు క్షత్రియ వైశ్య వృత్తులచేం గాని దున్నిగాని కట్టలు మోసియైన జీవింపవచ్చను గాని శ్వవృత్తి యనగా నాకనియొద్ద జీతము పుచ్చుకొని కొలువుచేసి జీవించుట తప్పు ఉప్పు-కల్యా-సారాయము - మాంసము - ఆయుధములు - చర్మములు ఇట్టి వానిని విక్రయించియు బ్రాహ్మణుండు జీవింపరాదు. కావున పోతనకవి బీదవాండ గుటచే శాస్త్ర సమ్మతమైన కృషిని స్వవృత్తిగ నేర్చుచుటికానెను. ఈ కారణము చేతనే రాజుల, విత్తచయంబును = ధన సమూహమును, విషము అని, వెగటుగ = చేదుగ, కనిసాండు = చూచినాండు, కర్మాంథిపతులు లోనగు వారు వేస వేలిచ్చేదము నీ భాగవతము మా కంకిత మిమ్మని వేండికొన్నను ఇచ్చినవాండు కాండు. వారలను దేహియని యాచించిన వాండును గాండు.

కదువడి శ్రీనాథుని గర్వంబును

గడకుం దోలినాండు

మడకను శ్రీరఘురామలక్ష్మణుల

మెడల నిల్చినాండు ||

పోతన || 3 ||

కదువడి = మిక్కిలి శ్రీప్రముగ, శ్రీనాథుని గర్వంబును = శ్రీనాథుండను కవియొక్క పొగరును, కడకు = దూరమునకు, తోలినాండు= తఱుచుం గోట్టినాండు. శ్రీనాథుండు మహోకవి, రాజుశ్రయము కలవాండు. భాగ్వతంతుండు. ఈయన పోతనచే భాగవతమును రాజుల కిప్పింపవల యుని తలంచి యొంటిమిట్టకు చెఱువుకట్టమీంద పల్లకియొక్కి పరివార ముతో పచ్చుచుండెను. అప్పుడు పోతన చెఱువు కట్ట క్రింద నుండు తన మడిని దున్నుచుండెను. తన మహిమ పోతనకుం దెలుపం గోరి శ్రీనాథుండు పల్లకిమోయు బోయలను ముందుండువారిని బొంగు విడిచి పొండని చెప్పును. ముందు ప్రక్క మోయు వారు లేకున్నను పల్లకి నేలంబడక పోవుచునే యుండెను. అది చూచి పోతన మడకకుం గట్టిన యొక దున్నపోతను విడుపుమని కొడుకునకుం జెప్పును. ఒక ప్రక్క దున్నపోతన లేకున్నను నాంగేలు నేలంబడక పోవుచునే యుండెను. అది గని శ్రీనాథుండు

రెండవప్రక్క బోయలను పొండనెను. పోతన రెండవపోతను వదలెను. నాంగేలు నేలంబడక పోవుచునే యుండెను.

మడకను... నిల్చినాండు. ఇట్లు చేసినపుడు మడక క్రిందచ బడకుండ రాముం దొక ప్రక్కలక్ష్మణి దొకప్రక్క మడకను మెడల మీంద నుంచుకొని యాడ్చుకొని పోవుచుండిరి కోదండ దీక్షాగురుండు భక్తమాన రక్షాదక్కుండుగదా.

కన్నుల శ్రీ సీతారాఘవులను

గనుంగఁ గలిగినాండు

తిన్నగ శ్రీమద్భాగవతంబును

దెనుంగు చేసినాండు ||

పోతన || 4 ||

సీతారాఘవులను = సీతారాములను, భాగవతంబును = సంస్కృత శ్రీ భాగవత పురాణమును.

కల మొక్కేలను హల మొక్కేలను

గడకఁగి పట్టినాండు

కలిమిని గోరక రామభక్తియను

కలిమిఁ గాంచినాండు ||

పోతన || 5 ||

కలము = ప్రాయు సాధనము. హలము = నాంగేలు. కేలను = చేత. ఒకచేత ప్రాయుటకు సాధనమును. రెండవ చేత నాంగేటిని బట్టి నాడని యుర్ధవు.

భాగవతమునకు భక్తిరసంబునె

పాండుచేసినాండు

భోగము భక్త్యాభోగమె యంచను

ధ్యాగిగ నైనాండు ||

పోతన || 6 ||

భోగము = సుఖానుభావము. భక్త్యాభోగము = భక్తి + ఆ భోగము= భక్తి యొక్క యతిశయము. త్యాగి = కామ్యాదులను వదలినవాండు.

అనిశము రఘుపతి దన్యం గావంగా
మనుష నుండినాండు
వనజభవార్థితు సీతానాథుని
వైశ్వం జేసినాండు ॥

పోతన ॥ 7 ॥

వనజ... వైశ్వంజేసినాండు. శీనాథును పరివారముతోఁ బోతన యింటికి వచ్చినపుడు పోతన బీదవాండు కావున నిందఱకు భోజన మెట్లు పెట్లురునాయని విచారపడుచుండ రామలక్ష్మణులు కోమటి వారి వలె వచ్చి కావలసిన పదార్థములన్నియు పోతన భార్య యొద్ద నిచ్చిపోయిరి.

అనిశము = ఎల్లప్పుడు, వైశ్వ = కోమటిని.

కప్రమసుధారసధారలు గురియంగఁ
గవితం బలివ్యాండు
సమ్రూత దోంపంగఁ డారిట్ర్యంబున
నవయు చుండినాండు ॥

పోతన ॥ 8 ॥

క్రమ... ధారలు - క్రమ = మనోహరమైన, సుధారస = అమృత రసము యొక్క ధారలు. కవిత = కవిత్వము. ఈయన కవిత్వము అమృతము ద్రావినట్లు రుచ్యమై మనోహరమై. శాశ్వత సుఖప్రదమై యుండును.

నమ్రత = అణఁకువ. నవయు = శుష్మించు.

నిర్మాతేతర పారతంత్ర్యఘున
నిరయుండు నైనాండు
స్వర్ధామాది సుఖింబులంగోరక
శారిం గౌల్మినాండు ॥

పోతన ॥ 9 ॥

నిర్మాత = నైనాండు. నిర్మాత = ఎగురంగొట్టబడిన, పారతంత్ర్య = పరులకులోపడి యుండుట యనియెడి. ఘున = గౌప్యమైన. నిరయుండు నైనాండు = నరకము గలవాండైనాండు. పరులకు లోపడి బ్రదుకుట నరక దుఃఖ మనుభవించుటవంటిది. అట్టిదానికాయన లోపడినవాండు కాండు. స్వతంత్ర జీవనము కలవాండు. స్వర్ధామాదిసుఖింబుల = స్వర్ధామ =

స్వర్గలోకము, ఆది = మొదలుగాంగల. స్వర్గలోక బ్రహ్మలోకసుఖింబులను, శారిన్ = శ్రీ మన్మారాయణుని ముక్తింగోరి సేవించెను. “శ్రీకైవల్యప్రదంబుఁ జేరుటకునై” యని యాయనయే ప్రాసెను.

చచ్చినచిడ్డకు జీవం చిచ్చిన
చతురత గలవాండు
మచ్చిక సర్వము రామమయంబని
నచ్చియుండువాండు ॥

పోతన ॥ 10 ॥

చచ్చిన... గలవాండు. రుక్మిణి కల్యాణ ఘుట్టము ప్రాయునపుడు “బాలకమరె” అని ప్రాయంగా నింటిలో నాయన బిడ్డ చచ్చెను. “నెలంత యోవనమున నిండియుండె” నని ప్రాయంగా మరల నాబిడ్డ బ్రతికెను. చతురత = నేర్పు. సామర్ధ్యము, నచ్చి = నమ్మి.

ఏకశిలానగరంబు గృహంబుగ
నెలమి నిలిచినాండు
ఐకాంతికమతి రామ రామ యని
యనుచునుండినాండు ॥

పోతన ॥ 11 ॥

ఏకశిలానగరంబు = ఇది ఒంటిమిట్టకు సంస్కృతనామము. గృహంబుగ = వాసస్థానముగ, ఎలమిన్ = సంతోషముతో, ఐకాంతికమతి = ఏకాంతమైన మనస్సుతో, ఏక ఆంతము = ఏకాంతము ఒక్కానగలది, ఇటునటు చెదరని మనస్సుని యర్థము.

ఒంటిమిట్ట రఘురాముని పదముల
సుల్ల ముంచినాండు
కంటకు లగు నార్గురు శాత్రవులను
గడిమిమాపినాండు

పోతన ॥ 12 ॥

ఉల్లము = మనస్సి ఆర్ధరుశాత్రవులు = కామము, క్రోధము, లోభము, మోహము, మదము మాతృర్యము, అనునవి మనుష్యులకు శత్రువులయి యహమున దుఃఖములను, బరమున నరకబాధలను

గలిగించును.

పున్నాగవరాళి రాగము - ఏక తాళము
పోతసత్క్రమీ - యథు - భూమిభృత్యుమీ
నీవె మాగతీ - కవింద్రచంద్ర - యావె నీమతిన్.
నీకీర్తి సారము - భక్తాగ్రగణ్య - నీ పెంపపారము.
నీసచ్చరిత్రము - పాపావళీల - తాల విత్రము ||

అథు ... పవీ. అథు = పాపములనెడి భూమిభృత్యు = పర్వతములకు,
పవీ = వజ్రాయుధము వంటి వాండా, భగవంతునాశ్రయించుట కంటే
శత్రుఘ్నుని వలె భాగవతుని నాశ్రయించిన సమ్మకముగ పాపములు
తొలంగిపోవును సుకృతము గలుగును. పాపావళీ = పాపము
యొక్క ఆవళీ = సమూహమనెడి, లతా = తీంగలకు, లవిత్రము = కొడవలి
వంటిది. భాగవతోత్తముఁడైన బమ్మెరపోతన పేరు దలఁచినను బాపము
పోవునని భావము.

మోహన - ఏకతాళము.

ప్రజలారా ! మీరు మఱకుఁడీ రథు
పతిపదభక్తుని బమ్మెరపోతనును ||
కామాదుల మది గెల్చినవాండు
రామాంప్రముల నెదఁ గొల్చినవాండు
తామసజనులను గూడనివాండు
నేమంబుల విడనాడనివాండు ||

కడవ ||

భాగవతంబును దెనుఁగున ప్రాసెను
రాగాదిచయం బాపలఁద్రోసెను
భోగానశులను దిరముగ రోసెను
త్యాగి యగుచు హరిసేవను జేసెను ||

పేదగ సయ్యును బేరు వహించెను

సాదుగనై కైవల్యముఁ గాంచెను
భూధవు లనినను గడు నేవగించెను
పేదత్తికంబే మేలని యొంచెను ||
పుట్టుక చేతనె పండితుఁ డయ్యును
పొట్టకుఁగాఁ నాఁగేలిని మోచెను
గడ్డిగ రాముని పదములఁ బట్టెను
నెట్టున మోక్షలీ చేపట్టెను ||

కడవ ||

కడవ ||

సౌరాప్రము - రూపకతాళము

పోతనార్య సంస్కరింపరే
ఓలోకులార ||
పోతనార్యపేరుమీరు
ప్రీతితో స్మరియించి నంతన
పాతకంబు లెల్లుఁ బాయును
పరమభక్తుం డతఁడు గాపున ||

పోతనా ||

పోత ||

రామచంద్రుని పరమభక్తుండు
పోతన సత్క్రమి
కామమున కాగర్భశత్రుండు ||
రామచంద్రుండు తన్నుఁ గొల్చు
చుండునట్టి వారికంబెను
రామదాసులఁ గొల్చువారిని
బ్రీమమున వీక్షించుచుండును ||

పోత ||

ఆగర్భశత్రుండు = తల్లికడుపులో నుండినది మొదలు విరోధి.

భాగవతముఁ దెనుఁగుఁ జేసెను ! అం
ధ్రులకు మోక్క - భోగములను జేతి
కిచ్చెను - భాగవతమును దినము దిన
ము - రాగమునను బరియించినంతన -
వేగమే శ్రీరాముకరుణను
వెలయు భక్తియు సద్విర క్రియు ||

పోత ||

బంటిమిట్టను వెలసియుండెను - ఓ

లోకులారా !

కంటకారుల గెంటివైచెను ||

వింట కింపుగ నమృతధారల

నంటఁజేర్చిన మేలివాక్కుల

దంటయగుచును గవితఁగూర్చెను

జంట చెప్పుఁగరాని శైలిని ||

పోతనార్యు ||

ఇతర గ్రంథము లెన్ని చదివిన |

జనులార యుత్తుమ - గతులు మీరు గానఁ గాలేరు ||

ఇతర గ్రంథము లెన్ని చదివిన

మతికి విభ్రమకారణంబగుఁ

గృతము నెత్తిఁగి మీరు భాగవతము చదివి ముక్కిఁ గాంచుఁడు.

పో ||

ఈ పుస్తకమందలి మొదటిపటము బంటిమిట్ట కోదండరాములు
కుడిచేత అంధ్ర భాగవతమును ఎదు చేత ఆంధ్రవాల్మీకి రామాయణ
మును గ్రహించుట తెలుపును. రెండవ పటమున కుడిప్రక్క సీతాదేవి
ఎదు వైపు రాధ నడిమిమూర్తియందు కుడి వైపున సగము కిరీటము

అంబులపోది అభయహస్తము ధరించిన శ్రీరామమూర్తి, ఎడు సగము
నెమిలిపించము వేఱువు నాట్యమాడు పాదముగల శ్రీకృష్ణమూర్తిని
చూపించును.

మూడఁవ పటమున క్రింద అ-ఉ-మ యను నక్కరములు గలవు.
ఈ మూడుగలసియే ఓమ్ అయ్యెను. అందు ఆకారము విష్ణుమూర్తియైన
శ్రీరాముని, ఉ = లక్ష్మిదేవిని మ = జీవుని (జీవుఁడు భక్తిచే భగవంతునకు
దాసుఁడై యుండవలయునని) తెలుపును. లక్ష్మణుఁడు తాను రామునకు
దాసుఁడనని కదా చెప్పుకొనెను.
